

Östra Göinge kommun

Uppföljning av granskning som genomfördes
2013 gällande placerade barn och unga

Building a better
working world

Innehåll

1. Sammanfattning.....	2
2. Inledning.....	2
2.1. Bakgrund	3
2.2. Syfte och revisionsfrågor.....	3
2.3. Revisionskriterier	4
2.4. Ansvarig nämnd.....	4
2.5. Metod och genomförande	4
2.6. Projektorganisation och kvalitetssäkring	4
3. Revisionskriterier.....	5
3.1. Socialtjänstlagen (SOL)	5
3.2. LVU	5
3.3. Socialstyrelsens råd och allmänna föreskrifter	5
3.3.1. Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9).....	5
3.3.2. Ansvaret för barn och unga i familjehem, jourfamiljehem och hem för vård eller boende (SOSFS 2012:11).....	6
3.4. Kommunens mål och direktiv beträffande placerade barn.....	6
4. Ansvar för placerade barn/unga	7
4.1. Kommunstyrelsen med utskott.....	7
4.1.1. Utbildning till politiskt ansvariga	7
4.1.2. Kvalitetskrav och garantier.....	8
4.2. Förvaltningen – utredningsenheten inom verksamhetsområdet stöd och omsorg ...	8
4.3. Utredningsenheten.....	8
4.3.1. Förebyggande insatser	8
4.4. Systematiskt arbetssätt.....	9
5. Trygghet för placerade barn/unga	10
5.1. Överväganden	10
5.2. Barnsekreterare och uppföljning av placerade barn/unga samt dokumentation.....	10
5.3. Möjligheten för placerade/barn och ungdomar att ”slå larm”	10
6. Stöd till familjehemmen.....	11
6.1. Utbildning och handledning.....	11
6.2. Tillgång till egen familjehemssekreterare	11
7. Slutsatser och rekommendationer	12
8. Intervjuade personer i granskningen	15

1. Sammanfattning

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Östra Göinge kommun gjort en uppföljning av granskningen "Placerade barn och ungdomar" som genomfördes 2013. Syftet med uppföljningen är att granska om kommunstyrelsen och KSIU har vidtagit förbättringsåtgärder utifrån de brister som konstaterades i granskningen samt om lagstiftningen följs beträffande övervägande om fortsatt placering. Revisorerna vill också få belyst hur bemanningen inom individ- och familjeomsorgen har hanterats.

Vår sammanfattande bedömning är att kommunstyrelsen, individutskottet samt omsorgs- och utbildningsutskottet har vidtagit åtgärder för att på olika sätt komma till rätta med de brister som konstaterades i samband med granskningen. Kommunstyrelsen har i protokoll, § 70/2014, redogjort för de åtgärder som vidtagits - eller kommer att vidtas. Vi ser också att individ- och familjeomsorgens utredningsenhet har svarat för ett omfattande förbättringsarbete.

Sedan granskningen genomfördes har antalet placerade barn/unga minskat. Kommunstyrelsen har markerat att kommunen så långt det är möjligt ska satsa på "hemmaplanslösningar" och förebyggande åtgärder. En strategi håller på att tas fram för arbetet och har rubriken "Bra start i livet". Genom strategin ska ett samlat grepp tas om det förebyggande barn- och ungdomsarbete.

Vi ser att åtgärder har vidtagits men ser också vikten av att socialtjänstarbetet är i en fortlöpande förbättrings- och utvecklingsprocess.

Våra rekommendationer är följande:

- ▶ Personalsituationen inom utredningsenheten bör fortlöpande följas upp för bedömning och beslut om personalförstärkning ska vara tillfällig eller permanent.
- ▶ Dialogen om placerade barn och ungdomars trygghet och säkerhet bör fortgå över tiden och särskild fokusering bör göras på de mindre barnen.
- ▶ Det bör vara klargjort vad som är individutskottets respektive omsorgs- och utbildningsutskottets ansvarsområde samt hur utskotten ska samverka. Gränsdragningen bör vara tydlig för såväl den politiska organisationen som för förvaltningsorganisationen.
- ▶ Utvecklingsarbete pågår med att ta fram ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete för individ- och familjeomsorgen. Det är viktigt att alla förstår värdet av ett sådant system samt hur det bidrar till kvalitet, strukturer och enhetliga arbetssätt.
- ▶ Kvalitetskrav bör uttalas beträffande familjehemmen.
- ▶ Garantier bör uttalas beträffande vad placerade barn/unga och deras familjer kan förvänta sig och utkräva av kommunens socialtjänst i form av trygghet, goda uppväxtvillkor och säkerhet. Det betyder att kommunen bör klargöra sitt ansvarstagande för de barn och unga som placeras frivilligt eller med tvång.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

EY granskade 2013, på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna, kommunstyrelsens och individutskottets (KSIU) ansvar för placerade barn och unga. Genom granskningen ville revisorerna förvissa sig om att barn/unga hade en säker och trygg placering samt möjlighet till goda uppväxtvillkor.

Granskningen konstaterade svagheter i KSIUs styrning och uppföljning liksom i klargörandet av vad som ska tillförsäkras placerade barn och unga i form av trygghet och säkerhet. Beträffande uppföljningen av placerade barn och unga konstaterades allvarliga brister när det gäller överväganden om en placering ska fortsätta eller upphöra. Därtill saknade förvaltningen dokumenterade anvisningar och rutiner för handläggning, dokumentation och uppföljning av placeringar.

Orsaken till bristerna uppgavs vara avsaknad av utbildning till politiskt ansvariga, turbulens inom socialtjänstens bemanning samt oerfarna socialsekreterare och skiften på chefstjänster. Andra orsaker som uppgavs vara avsaknad av tydliga processbeskrivningar och rutiner.

Revisorerna vill genom den uppföljande granskningen förvissa sig om att kommunstyrelsen och KSIU har vidtagit förbättringsåtgärder. Revisorerna vill särskilt följa upp att barnen får regelbundna besök, att besöken dokumenteras samt övervägande om fortsatta placering sker i enlighet med lagstiftningen. Därtill vill revisorerna följa upp bemanningen inom individ- och familjeomsorgen mot bakgrund av att personalen påtalat att arbetssituationen är ansträngd.

2.2. Syfte och revisionsfrågor

Syftet är att granska om kommunstyrelsen och KSIU har vidtagit förbättringsåtgärder utifrån de brister som konstaterades i granskningen 2013 samt om lagstiftningen följs beträffande övervägande om fortsatt placering. Revisorerna vill också få klargjort vem som har huvudansvaret för placerade barn/unga och om det är kommunstyrelsen eller KSIU. En annan fråga som önskas belyst är hur bemanning inom individ- och familjeomsorgen har hanterats.

I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ Vilket ansvar har kommunstyrelsen respektive KSIU för placerade barn och unga?
- ▶ Har de politiskt ansvariga fått utbildning i socialtjänstlagen?
- ▶ Har kvalitetskrav eller garantier uttalats beträffande placeringar?
- ▶ Finns anvisningar och rutiner för handläggning och uppföljning inom förvaltningen? Har följsamheten till Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter SOSFS 2011:9 och SOSFS 2012:11 säkerställts?
- ▶ Vilka säkringar har gjorts att lagstiftningen följs beträffande överväganden?
- ▶ Vilka säkerställanden har vidtagits för att barnen/ungdomarna ska få tillräckligt med besök och egentid med socialsekreterare samt att kontakten dokumentaras?
- ▶ Hur har säkerhetsfrågorna hanterats?
- ▶ Vilka säkerställanden har gjorts från den politiska ledningen att individ- och familjeomsorgsverksamheten är tillräckligt bemannad för att kunna utföra sitt uppdrag?

2.3. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analys, slutsatser och bedömningar. Följande kriterier tillämpas:

- ▶ Socialtjänstlagen
- ▶ Lag med särskilda bestämmelser av vård av unga, 1990:52 (LVU)
- ▶ SOSFS 2011:9, SOSFS 2012:11
- ▶ Reglemente för kommunstyrelsen
- ▶ Politiskt antagna mål, kvalitetsgarantier och anvisningar samt krav på återrapportering
- ▶ Förvaltningens föreskrifter och rutiner
- ▶ Protokoll från KS och KSIU
- ▶ Göingemodellen

2.4. Ansvarig nämnd

Granskningen avser kommunstyrelsen och individutskottet.

2.5. Metod och genomförande

Uppföljningen har sin utgångspunkt i en granskning som genomfördes 2013 – ”Placerade barn och ungdomar”.

Granskningen grundas på dokumentstudier och intervjuer. Intervjuer har genomförts med kommunstyrelsens ordförande, presidiet för KSIU, kommunchef, socialchef/verksamhetschef, enhetschef utredning samt socialsekreterare.

2.6. Projektorganisation och kvalitetssäkring

Granskningen har utförts av Iréne Dahl, certifierad kommunal yrkesrevisor. Lars Eriksson, certifierad kommunal yrkesrevisor, har svarat för kvalitetssäkringen.

Utöver vår interna kvalitetssäkring har samtliga intervjuade haft möjlighet att komma med synpunkter på rapportutkastet. Detta för att säkerställa att revisionsrapporten bygger på korrekta fakta och uttalanden.

3. Revisionskriterier

Det är i huvudsak samma revisionskriterier som gäller för uppföljningen som för granskningen 2013.

3.1. Socialtjänstlagen (SOL)

SOL markerar att socialnämnden är samhällets yttersta skyddsnät. Socialnämnden har ålagts ett särskilt ansvar för barns uppväxtvillkor och skydd/stöd. Nämnden är skyldig att utreda enskilda barns behov och arbeta såväl förebyggande som med avhjälpande insatser. När socialtjänsten får kännedom om att ett barn/ungdom behöver hjälp och stöd ska socialnämnden utan dröjsmål inleda en utredning.¹ Beträffande ansvaret för placerade barn och ungdomar har socialnämnden enligt SOL bland annat skyldighet att:²

- Utreda förutsättningarna hos de hem som skall ta hand om barn/unga.
- Skriva avtal med familjehemmet som visar nämndens respektive familjehemmets åtaganden avseende barnets/den unges behov av stöd och skydd under placeringen³.
- Familjehemmen ska få den utbildning och det stöd som behövs samtidigt som föräldrar ska få råd, stöd och annan hjälp.
- Säkerställa att vården är god och att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och närstående.
- Verka för att barnet/den unge får god vård och god fostran och gynnsamma uppväxtförhållanden. Nämnden ska även verka för att barnen/de unga får lämplig utbildning och den hälso- och sjukvård som de behöver.
- Noga följa vården av barn/unga som vårdas i familjehem, jourhem och hem för vård eller boende
- En särskilt utsedd socialsekreterare ska svara för kontakterna med barnet/den unge.
- Minst en gång var sjätte månad överväga om vården ska fortsätta.

3.2. LVU

Den som är under 18 år kan beredas vård med tvång enligt LVU. LVU kan bli aktuell om det finns brister i omsorgen eller andra omständigheter som påtagligt riskerar att skada barnet/den unges hälsa och utveckling.⁴ Vård kan också ges om den unge allvarligt utsätter sin hälsa och utveckling för risker genom missbruk, kriminalitet eller annat socialt nedbrytande beteende.⁵

Beslut om vård enligt LVU meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan från socialnämnd. Enligt LVU ska socialnämnden överväga fortsatt placering var sjätte månad.

3.3. Socialstyrelsens råd och allmänna föreskrifter

3.3.1. Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9)

Enligt Socialstyrelsens råd och allmänna föreskrifter ska det inom socialtjänsten finnas ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Ett kvalitetsledningssystem innebär att det

¹ SOL, 11 kap, § 1

² SOL, 6 kap.

³ SOL, 6 kap, § 6 a

⁴ LVU, § 2

⁵ LVU, § 3

ska finnas en organisatorisk struktur, ett uttalat och tydligt ansvar, dokumenterade rutiner, identifierade processer samt rutiner för uppföljning. Syftet med ett kvalitetsledningssystem är att få systematik i arbetet med att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheterna.

3.3.2. Ansvaret för barn och unga i familjehem, jourfamiljehem och hem för vård eller boende (SOSFS 2012:11)

Socialstyrelsen har tagit fram föreskrifter och allmänna råd om socialtjänstens ansvar för barn och unga i familjehem, jourfamiljehem eller hem för vård eller boende. Det betyder att socialnämnden numera har ett stöd att tillgå i frågan.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd påtalar vikten av att socialtjänsten ska utöva egenkontroll - med den frekvens - och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet. Egenkontroll som avser placerade barn bör innefatta insamling av bland annat:

- Hur ofta socialsekreterare har besökt och samtalat med visst barn
- Barnens erfarenheter av och synpunkter på vården
- Vårdnadshavarnas och familjehemmens erfarenheter av socialnämndens råd, stöd och hjälp
- Orsakerna till omplaceringar och oplanerade avslut av placeringar

Det framgår av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd hur familjehem ska utredas och bedömas. Det framgår också att socialnämnden inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet ska fastställa rutiner för hur vården av barn/unga i familjehem eller hem för vård eller boende ska planeras och följas upp.

Nämnden ska även fastställa rutiner som säkerställer att en utredning inleds i enlighet med SOL när barn/unga som vårdas i familjehem eller hem för vård eller boende kan behöva ges ytterligare insatser eller omplaceras.

3.4. Kommunens mål och direktiv beträffande placerade barn

Kommunfullmäktige och kommunstyrelsen har inte uttalat specifika mål eller direktiv beträffande kommunens ansvar för barn och ungdomar som placerats i familjehem eller på institution. Det har inte heller uttalats några kvalitetskrav beträffande familjehemmen eller vad som ska tillförsäkras placerade barn och ungdomar i form av trygghet och gynnsamma uppväxtförhållanden.

Kommunstyrelsen⁶ har gett ledningsutskottet och omsorgs- och utbildningsutskottet uppgiften att ta fram underlag för strategin "En bra start i livet". Som utgångspunkt anges att ett av kommunens viktigaste uppdrag är att skapa förutsättningar för goda uppväxt- och livsvillkor för barn och unga. Det framhålls också att förutsättningen för gynnsamma uppväxtvillkor är att alla delar av den kommunala verksamheten samverkar mot gemensamma mål - och tillsammans med aktörer utanför kommunorganisationen. Genom tidiga insatser till barn/unga skapas förutsättningar för långsiktiga effekter i människors liv. Strategin ska ange inriktningen och de resultatmål som ska uppnås.

⁶ KS § 112/2014

4. Ansvaret för placerade barn/unga

4.1. Kommunstyrelsen med utskott

Det framgår av kommunstyrelsens svar på revisionsrapporten – ”Granskning av kommunens placeringar av barn och unga” - att kommunstyrelsen är ytterst ansvarig för all verksamhet förvaltningen har att utföra. ”Kommunstyrelsens omsorgs- och utbildningsutskott svarar under kommunstyrelsen för övergripande ledning, uppföljning och utvärdering av förvaltningens verksamhet inom socialtjänstområdet. Kommunstyrelsens individutskott svarar under kommunstyrelsen för myndighetsbeslut som rör fysiska personer med stöd av SOL och LSS samt för uppföljning av dessa beslut. Kommunstyrelsen är sålunda socialnämnd.”

Individutskottet svarar för myndighetsutövning i ärenden som rör enskilda personer. Socialtjänstens individärenden är delegerade till individutskottet och delegationsbesluten återrapporteras till kommunstyrelsen. Det uppges att kommunstyrelsen hittills inte har tagit några stickprov eller begärt särskild redovisning av vissa ärenden.

Enligt de intervjuade är det omsorgs- och utbildningsutskottet som ska följa upp individ- och familjeomsorgsverksamheten samt svara för att det finns kvalitetsledningssystem och riktlinjer.

Det framgår av flera intervjuer att det har funnits oklarheter beträffande individutskottets och omsorgs- och utbildningsutskottets ansvar, uppdrag samt hur samspelet ska ske dem emellan. Frågan fick aktualitet efter granskningen av placerade barn 2013. En arbetsgrupp har arbetat med att förtydliga utskottens uppdrag och ansvarsområden samt gränssnittet. Det har tagits fram ett arbetsmaterial och resultatet kommer att överlämnas för politisk hantering.

4.1.1. Utbildning till politiskt ansvariga

I granskningen 2013 påtalades vikten av att politiskt ansvariga har tillräckligt med utbildning i socialtjänstlagen och annan lagstiftning inom området. Det förekommer numera ofta att individutskottet i samband med sina möten går igenom ”utbildningsärenden”. Syftet är att ledamöterna ska ges möjlighet till reflektion och lärande. Exempelvis lyfts ett ärende upp som kan gälla barn/unga varefter socialsekreterare och utskott går igenom ärendet och speglar vad som hänt samt hur utskottet har agerat. Genomgången ger en fördjupad information om livsberättelser och socialtjänstens insatser.

Individutskottets ordförande och enhetschef utredning har fortlöpande dialog och genomgång av ärenden. Det för ett ömsesidigt säkerställande av beslut och åtgärder samt följsamhet till lagstiftning.

Inom utredningsenheten har personalen fått utbildning i BBIC⁷. Utbildningen har genomförts i samarbete med socialtjänsten i Osby kommun. Syftet med BBIC är att stärka barnperspektivet och delaktigheten för barn, unga och deras familjer. Systemet ska också skapa enhetlighet över landet samt förbättra och bibehålla kvaliteten i den sociala barn- och ungdomsvården. Målet är att BBIC ska vara ett samlat stöd för kvalitetssäkring och verksamhetsutveckling.

⁷ BBIC, Barnets Behov i Centrum

4.1.2. Kvalitetskrav och garantier

I granskningen 2013 framhölls att det inte fanns några uttalade politiska krav på vad som ska tillförsäkras de barn och unga som tas omhand i form av trygghet, goda uppväxtvillkor och säkerhet. Granskningen konstaterar vikten av sådana uttalanden för att placerade barn/unga och deras familjer ska veta vad de kan förvänta sig och utkräva av kommunens socialtjänst.

Det framhölls också i granskningen att kvalitetskrav borde uttalas avseende familjehemmen. Därmed blir det tydligt för alla berörda vad som förväntas av ett sådant hem.

Efter granskningen 2013 har inga kvalitetskrav eller garantier uttalats från politiska ledningar i Östra Göinge kommun. Det har inte gjorts några utfästelser till placerade barn/unga och deras familjer eller till familjehemmen. Därmed blir det svårt för berörda att veta vad de kan förvänta sig eller utkräva av kommunen.

4.2. Förvaltningen – utredningsenheten inom verksamhetsområdet stöd och omsorg

4.3. Utredningsenheten

I samband med granskningen 2013 påtalades det att utredningsenheten haft turbulens i bemanningen vilket medfört olika problem. Bland de problem som påtalades var exempelvis:

- Hög personalomsättning och främst nyutexaminerade socionomer som sökte lediga tjänster.
- Vakanser/byten på socialchefstjänsten och tjänsten som chef för utredningsenheten. Handläggarna har inte haft chefsstöd vilket inneburit att relativt oerfarna socialsekreterare har fått ta ett stort ansvar och varit tvungna att vända sig direkt till individutskottet vid exempelvis misstanke om LVU.
- Sjukskrivningar och föräldraledigheter bland personalen.
- Ostrukturerat arbetssätt

Det framgår av intervjuerna att kommunstyrelsen och utredningsenheten har vidtagit åtgärder sedan granskningen 2013. Bland annat har verksamheten fått struktur och bemanningen har stärkts.

Sedan granskningen genomfördes har utredningsenheten fått tillfällig personalförstärkning med 1,5 tjänst. Det har möjliggjort att utöka tjänstgöringsgraden för socialsekreterare samt att utöka bemanningen med en förstärkningstjänst som 1:e socialsekreterare. Problemet med personalomsättning kvarstår. Det är kommunstyrelsen som har ansvar för bemanning och personalfrågor.

4.3.1. Förebyggande insatser

Det uppges vid intervjuer att kommunstyrelsen har lämnat besked att antalet placeringar ska minska och att barn/unga istället ska få stöd och insatser på hemmaplan. Strategin "Bra start i livet" som ska vara utgångspunkt för det kommande förebyggande arbetet bland barn och ungdomar. Strategin innebär ett helhetsgrepp om förebyggande åtgärder riktade till barn och ungdomar och samtliga verksamheter ska vara engagerade i arbetet. En projektledare kommer att hålla samman arbetet. Det ska enligt intervjuerna vara omsorgs- och utbildningsut-

skottet som ansvarar för att det finns förebyggande insatser att tillgå medan individskottet fattar beslut om insats utifrån den enskildes behov.

Enligt de intervjuade har antalet placeringar minskat det senaste året. Vid granskningstillfället⁸ finns 36 barn/unga placerade i familjehem (jourfamiljehem och familjehem) och 10 i HvB (hem för vård eller boende). Av placeringarna i HvB avsåg 7 ensamkommande flyktingbarn. I samband med uppföljningen⁹ gjordes bedömningen att 25 barn/unga fanns i familjehem (jourfamiljehem och familjehem) och 4 (exkl. ensamkommande flyktingbarn) i HvB. Minskningen uppges bero på bland annat att några barn har kunnat flytta hem igen samt att några har lämnat familjehemmen eftersom de är vuxna och har gått ut gymnasiet.

Sedan hösten 2013 pågår ett förbättringsarbete kring hur öppenvården kan användas för att undvika placeringar.

4.4. Systematiskt arbetssätt

När granskningen genomfördes 2013 saknades rutinbeskrivningar för handläggning av ärenden som rör placeringar av barn/unga men ett utvecklingsarbete hade påbörjats för att ta fram rutiner. Det saknades också rutiner för uppföljning.

Sedan granskningen genomfördes 2013 har det blivit tydliggjort att omsorgs- och utbildningsutskottet ska svara för att det finns kvalitetsledningssystem och klaggjorda processer/rutiner. Omsorgs- och utbildningsutskottet hade enligt de intervjuade "glömt bort" verksamheterna inom individ- och familjeomsorgsverksamheten. Utskottet hade främst fokuserat på vård- och omsorgsverksamheterna. Arbete pågår nu med att ta fram ett kvalitetsledningssystem med processer, rutinbeskrivningar och egenkontroller för utredningsenheten, det finns en medarbetare som särskilt arbetar med frågan. Vissa rutiner är färdigställda.

Vid intervjuerna i samband med uppföljningen påtalas vikten av rutiner och strukturerade arbetssätt i socialtjänstarbetet. Genom rutiner och struktur skapas handläggning av god kvalitet, att gällande regler efterföljs och att dokumentationen sker i enlighet med socialtjänstlagstiftningen.

⁸ 2013-11-06

⁹ 2014-09-25

5. Trygghet för placerade barn/unga

5.1. Överväganden

Enligt SOL ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården av placerade barn/unga ska fortsätta. Granskningen 2013 konstaterade att det fanns brister beträffande individutskottets följsamhet till socialtjänstlagens krav och överväganden hade inte gjorts som föreskrivs. Orsaken till det inträffade uppgavs bero på den tidigare personalsituationen och att utskottet hade förlitat sig på förvaltningen.

Sedan granskningen genomfördes 2013 har utredningsenheten genomlyst varje enskild placering för säkerställande att överväganden görs i enlighet med lagstiftningen. Samtliga intervjuade uppger att såväl individutskottet som utredningsenheten numera har en god kontroll över frågan. Regelbundet görs avstämningar och kontroller för säkerställande att överväganden sker.

5.2. Barnsekreterare och uppföljning av placerade barn/unga samt dokumentation

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd bör barn och unga få besök av socialsekreterare minst 4 gånger per år. Yngre barn och de som nyligen blivit placerade bör få tätare besök. Socialstyrelsen anger att det inom socialtjänsten ska finnas barnsekreterare som följer upp placerade barn/ungdomar.

Det finns två socialsekreterare som blivit tilldelade uppdraget att vara barnsekreterare. De hade uppgiften att fortlöpande hålla kontakten med placerade barn/ungdomar och deras biologiska föräldrar samt regelbundet göra hembesök och prata enskilt med den placerade. Tillgången till barnsekreterare ses som en kvalitetshöjande faktor och en säkerhetsfaktor.

Dokumentationen har diskuterats inom utredningsenheten sedan granskningen 2013. Numera finns direktiv att det ska framgå av dokumentationen vilka kontakter barnsekreterarna haft med barnen/ungdomarna samt vad som framkommit i enskilda samtal. Individutskottet ställer krav på en ändamålsenlig dokumentation och begär förklaringar när något fattas i samband med beslut.

Alla placerade barn/ungdomar ska ha en vårdplan och en genomförandeplan. Planerna anger vilka mål som ska uppnås för barnet/den unge med placeringen och vilka åtgärder som ska genomföras för att nå dit. Planerna ska följas upp fortlöpande. Enligt de intervjuade finns vårdplaner men det har funnits brister beträffande genomförandeplaner. Numera finns ett tydligt direktiv från utredningsenhetens ledning att det ska finnas genomförandeplaner och det bedöms i stort ha blivit genomfört.

5.3. Möjligheten för placerade/barn och ungdomar att "slå larm"

Granskningen 2013 konstaterade att frågan om säkerhet - och möjlighet för placerade barn/ungdomar att slå larm vid eventuella missförhållanden - inte hade diskuterats närmare inom individutskottet eller förvaltningen. I samband med placeringar får barn/unga numera ett kort med telefonnummer dit de kan ringa vid otrygghet. Förutom telefonnummer till socialsekreterare finns också telefonnummer till BRIS. Det är svårare för de yngre barnen att slå larm och det blir främst upp till barnsekreteraren att lyssna in hur barnet har det i samband med besök hos barnet.

6. Stöd till familjehemmen

6.1. Utbildning och handledning

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd ska socialnämnden svara för att familjehemsföräldrar får handledning och fortbildning. Vid granskningstillfället 2013 erbjöds inte utbildningsinsatser till familjehemmen innan placering eller under placeringstiden. Vid behov köptes utbildningsinsatser från andra kommuner och samma gäller i dagsläget. Samma gäller beträffande utbildning vid uppföljningen.

Däremot får familjehemmen nu handledning vilket inte var fallet 2013. Handledningen har möjliggjort större insyn i familjehemmen vilket ses som mycket värdefullt från utredningsenheten. Det har exempelvis medfört att några barn/unga har placerats om till andra familjehem eftersom de tidigare inte bedömdes som optimala.

6.2. Tillgång till egen familjehemssekreterare

Enligt SOL och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd ska familjehemmen numera ha tillgång till familjehemssekreterare. I samband med uppföljningen kan det konstateras att det finns två socialsekreterare som arbetar som familjehemssekreterare. En arbetar med utredning och avtal medan den andra arbetar med handledning och uppföljning. Därmed har familjehemmen tillgång till kompetens och stöd samtidigt som möjlighet ges till större insyn i familjehemmen.

7. Slutsatser och rekommendationer

Vår sammanfattande bedömning är att kommunstyrelsen, individutskottet samt omsorgs- och utbildningsutskottet har vidtagit åtgärder för att på olika sätt komma till rätta med de brister som konstaterades i samband med granskningen 2013. Kommunstyrelsen har i protokoll, § 70/2014, redogjort för de åtgärder som vidtagits - eller kommer att vidtas. Vi ser också att individ- och familjeomsorgens utredningsenhet har svarat för ett omfattande förbättringsarbete.

Sedan granskningen genomfördes har antalet placerade barn/unga minskat. Kommunstyrelsen har markerat att kommunen så långt det är möjligt ska satsa på "hemmaplanslösningar" och förebyggande åtgärder. En strategi håller på att tas fram för arbetet och har rubriken "Bra start i livet". Genom strategin ska ett samlat grepp tas om det förebyggande barn- och ungdomsarbete.

Vi ser att åtgärder har vidtagits men ser också vikten av att socialtjänstarbetet är i en fortlöpande förbättrings- och utvecklingsprocess.

I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ *Vilket ansvar har kommunstyrelsen respektive KSIU för placerade barn och unga?*

Det framgår av kommunstyrelsens svar på revisionsrapporten – "Granskning av kommunens placeringar av barn och unga" - att kommunstyrelsen är ytterst ansvarig för all verksamhet förvaltningen har att utföra. "Kommunstyrelsens omsorgs- och utbildningsutskott svarar under kommunstyrelsen för övergripande ledning, uppföljning och utvärdering av förvaltningens verksamhet inom socialtjänstområdet. Kommunstyrelsens individutskott svarar under kommunstyrelsen för myndighetsbeslut som rör fysiska personer med stöd av SOL och LSS samt för uppföljning av dessa beslut. Kommunstyrelsen är sålunda socialnämnd."

Det har funnits oklarheter beträffande individutskottets och omsorgs- och utbildningsutskottets ansvar/uppdrag och hur de ska samspela med varandra. Frågan fick aktualitet efter granskningen av placerade barn 2013. En arbetsgrupp har därefter arbetat med att förtydliga utskottens ansvarsområden och gränssnitt. Resultatet av gruppens arbete kommer att överlämnas för att bli politiskt hanterat.

Vår bedömning är att utvecklingsarbete pågår för att klargöra utskottens ansvarsområden samt hur de ska samverka. Det är viktigt att säkerställanden görs att det inte finns oklarheter samt att utskottens ansvarsområden och samverkansformer är väl kända såväl i den politiska organisationen som i förvaltningsorganisationen.

- ▶ *Har de politiskt ansvariga fått utbildning i socialtjänstlagen?*

I samband med granskningen 2013 påtalades behovet av utbildning i socialtjänstlagen och andra lagar inom det sociala området.

Det framgår av intervjuerna att det i samband med individutskottets möten lyfts fram "utbildningsärenden". Sådana ärenden ger möjlighet till reflektion, lärande och utvärdering av eget arbete. Genom "utbildningsärenden" får de förtroendevalda insikter och kunskap. De intervjuade påtalar också att den nya mandatperioden kommer att starta med utbildning till dem som ska ingå i individutskottet.

► *Har kvalitetskrav eller garantier uttalats beträffande placeringar?*

Inga kvalitetskrav eller annan form av garantier har uttalats beträffande placering av barn och unga. Därmed blir det oklart vad placerade barn/unga och deras familjer kan förvänta sig och utkräva av insatsen. Det saknas också uttalade kvalitetskrav och garantier som familjehemmen ska leva upp till.

Vår bedömning är att inget har hänt i frågan sedan granskningen genomfördes. Vi ser en fördel med att det finns uttalade kvalitetskrav och garantier både avseende placeringens innehåll och familjehemmet. Det skapar tydlighet för den placerade, biologiska familjen och familjehemmet om vad som gäller från kommunens sida.

► *Finns anvisningar och rutiner för handläggning och uppföljning inom förvaltningen?*

Sedan granskningen genomfördes 2013 har det blivit tydliggjort att omsorgs- och utbildningsutskottet ska svara för att det finns kvalitetsledningssystem och klargjorda processer/rutiner. Omsorgs- och utbildningsutskottet hade enligt de intervjuade "glömt bort" verksamheterna inom individ- och familjeomsorgsverksamheten. Utskottet hade främst fokuserat på vård- och omsorgsverksamheten. Arbete pågår med att ta fram ett kvalitetsledningssystem med processer, rutinbeskrivningar och egenkontroller för utredningsenheten, det finns en medarbetare som särskilt arbetar med frågan. Vissa rutiner är färdigställda.

Vår bedömning är att arbete pågår med att klargöra processer och rutiner samt att utveckla ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete i enlighet med Socialstyrelsens råd och allmänna föreskrifter (SOSFS 2011:9 och 2112:11).

► *Vilka säkringar har gjorts att lagstiftningen följs beträffande överväganden?*

Sedan granskningen genomfördes 2013 har utredningsenheten genomlyst varje enskild placering för säkerställande att överväganden görs i enlighet med lagstiftningen. Samtliga intervjuade uppger att individutskottet och utredningsenheten har en god kontroll över frågan. Regelbundet görs kontroller för säkerställande att överväganden sker. Vår bedömning är att den allvarliga bristen är åtgärdad.

► *Vilka säkerställanden har vidtagits för att placerade barn/ungdomar ska få tillräckligt med besök och egentid med socialsekreterare samt att kontakten dokumenteras?*

Två socialsekreterare har tilldelats uppdraget att vara barnsekreterare. De ska göra besök hos placerade barn/ungdomar och följa upp att de har trygga och goda uppväxtvillkor. Barnsekreterarna har egentid med de placerade och det ställs tydliga krav från individutskott och utredningsenheten att besök och samtal ska dokumenteras.

Vår bedömning är att uppsikten över placerade barn/ungdomars trygghet och säkerhet har stärkts genom barnsekreterarna. Det är också positivt att individ- och familjeomsorgens utredningsenhet börjar använda sig av BBIC i barnavårdsärenden för att stärka barnperspektivet och delaktigheten för barn, unga och deras familjer.

► *Hur har säkerhetsfrågorna hanterats?*

I samband med placeringar får de större barnen och ungdomarna numera ett kort med telefonnummer dit de kan ringa vid otrygghet. Förutom telefonnummer till socialsekreterare finns också telefonnummer till BRIS. Det är svårare för de yngre barnen att slå larm och det blir främst upp till barnsekreteraren att lyssna in hur barnet har det i samband med besök hos barnet.

Det är positivt att de större barnen och ungdomarna får information om vart de kan vända sig om de vill få en kontakt angående sin placering. Trots det ser vi vikten av en fortsatt dialog om tryggheten för placerade barn och då särskilt med fokus på de mindre barnen.

- ▶ *Vilka säkerställanden har gjorts från den politiska ledningen att individ- och familjeomsorgsverksamheten är tillräckligt bemannad för att kunna utföra sitt uppdrag?*

Det är kommunstyrelsen som har det politiska ansvaret för bemanningen inom individ- och familjeomsorgens utredningsenhet. Sedan granskningen genomfördes 2013 har utredningsenheten fått resursförstärkning och därtill köps externa handläggartjänster in vid behov. Resursförstärkningen är inte permanent.

Vi ser vikten av att personalsituationen fortlöpande följs upp och ligger till grund för bedömning och beslut om personalförstärkningen ska vara tillfällig eller permanent.

Våra rekommendationer är följande:

- ▶ Personalsituationen inom utredningsenheten bör fortlöpande följas upp för bedömning och beslut om personalförstärkningen ska vara tillfällig eller permanent.
- ▶ Dialogen om placerade barn och ungdomars trygghet och säkerhet bör fortgå över tiden och särskild fokusering bör göras på de mindre barnen.
- ▶ Det bör vara klargjort vad som är individutskottets respektive omsorgs- och utbildningsutskottets ansvarsområde samt hur utskotten ska samverka. Gränsdragningen bör vara tydlig för såväl den politiska organisationen som för förvaltningsorganisationen.
- ▶ Utvecklingsarbete pågår med att ta fram ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete för individ- och familjeomsorgen. Det är viktigt att alla förstår värdet av ett sådant system samt hur det bidrar till kvalitet, strukturer och enhetliga arbetssätt.
- ▶ Kvalitetskrav bör uttalas beträffande familjehemmen.
- ▶ Garantier bör uttalas beträffande vad placerade barn/unga och deras familjer kan förvänta sig och utkräva av kommunens socialtjänst i form av trygghet, goda uppväxtvillkor och säkerhet. Det betyder att kommunen bör klargöra sitt ansvarstagande för de barn och unga som placeras frivilligt eller med tvång.

Broby den 29 oktober 2014

Irène Dahl

Certifierad kommunal revisor

EY

8. Intervjuade personer i granskningen

- Jakob Thorsteinsson, socialchef/verksamhetschef
- Mirjam Englund, enhetschef, utredning
- Ingrid Magnusson, familjehemssekreterare
- Jörgen Strand, ordförande, individutskottet
- Anders Bengtsson, vice ordförande, individutskottet
- Patric Åberg, ordförande, kommunstyrelsen
- Jonas Rydberg, kommunchef